शुद्धिकौमुदी

पाठः २० - २१.१०.२०१७

क्रियापदानि त्त्वाप्रत्ययः समासः च

© All the content in these slides is the intellectual property of Vyoma Linguistic Labs Foundation.
Replication/reuse in any form without express written permission from the organisation is prohibited.

क्रियापदानि

- भवता अहं स्मर्यते किम् ?

'स्मर्यै'............

भवता अहं ज्ञाये किम् ?
भवता आवां तत्र तत्र दृश्यावहे एव ननु ?
वयं कदा आहूयामहे भवता ?
त्वं मया सर्वदा स्मर्यसे एव ।
केनापि अहं स्मर्यै एषु दिनेषु ।

क्रियापदानि

- पाचकः तण्डुलं पक्तवान् ।

’पक्ववान्’.........

- भवताम् आगमनतः अस्माकं गृहं पवितं जातम् ।

’पवितम्’ / ’पूतम्’........

॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥
Saṃskṛtam · Value Education · Technology

क्रियापदानि

- अद्य बालिका कार्यक्रमे सम्यक् नर्तितवती ।

’नृत्तवती’............

- बालः जलं निपाय निर्गतवान् ।

’निपाय’/’निपीय’.........

क्रियापदानि

- अध्यापकः बालकं बहुधा प्रशंसितवान् ।

’प्रशस्तवान्’...........

- अस्माभिः नूतना योजना आरभणीया अस्ति ।

’आरम्भणीया’..........

क्रियापदानि

- बालकः ससन्तोषं फलं भुनक्ति ।

’भुङ्क्ते’ ....

- अद्यत्वे सर्वेऽपि पुस्तकानि मुद्रापयन्ति ।

’मुद्रयन्ति’...........

क्रियापदानि

- भोः बाल ! सम्यक् अभ्यस्तव्यं भवता ।

’अभ्यसितव्यम्’...........

- तत् दृष्ट्वानन्तरं तेन निर्गतम् ।

’तस्य दर्शनस्य अनन्तरम्’............

- गृहस्वामी भृत्यं/भृत्येन कार्यं कारयति ।

क्रियापदानि

- भोः बाल ! सम्यक् अभ्यस्तव्यं भवता ।

’अभ्यसितव्यम्’...........

- तत् दृष्ट्वानन्तरं तेन निर्गतम् ।

’तस्य दर्शनस्य अनन्तरम्’............

- गृहस्वामी भृत्यं/भृत्येन कार्यं कारयति ।

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

क्त्वाप्रत्ययः

- अत्र आगत्य कति दिनानि अतीतानि ?

’आगतस्य भवतः कति दिनानि अतीतानि ?’

- सः वस्त्रं प्रक्षालयित्वा पठितुम् उद्युक्तः ।

’प्रक्षाल्य’..............

क्त्वाप्रत्ययः

परिवर्तयित्वा	परिवर्त्य
समापयित्वा	समाप्य
परिवेषयित्वा	परिवेष्य
प्रकटयित्वा	प्रकटय्य
उत्पादयित्वा	उत्पाद्य

क्त्वाप्रत्ययः

प्रदर्शयित्वा	प्रदर्श्य
सङ्घटयित्वा	सङ्घटय्य
सम्मार्जयित्वा	सम्मार्ज्य
उद्घाटयित्वा	उद्घाट्य
प्रार्थयित्वा	प्रार्थ्य

त्त्वाप्रत्ययः

- सः मित्रं प्रेषयित्वा आगतवान् ।

’प्रेषयित्वा’..........

- विषयं साकल्येन अज्ञाय किमपि न वक्तव्यम् ।

’अज्ञात्वा’.............

- सः गीतं विरच्य प्रसिद्धिं गतः ।

’विरचय्य’.............

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

त्वाप्रत्ययः

प्रकटयति	प्रकटय्य
प्रशमयति	प्रशमय्य
विशदयति	विशदय्य
विगणयति	विगणय्य
अवनमयति	अवनमय्य

त्वाप्रत्ययः

सङ्कलयति	सङ्कलय्य
आकलयति	आकलय्य
आवरयति	आवरय्य
सन्दमयति	सन्दमय्य
सङ्गमयति	सङ्गमय्य

त्त्वाप्रत्ययः

- सः पुस्तकं मुद्राप्य महतीं हानिम् अनुभूतवान् ।

’मुद्रयित्वा’.........

- सः मुखं परिवृत्य दृष्टवान् ।

’परिवर्त्य’..........

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

त्त्वाप्रत्ययः

- एतं विषयम् आधार्य मया एकः लेखः लिख्यते ।

’आधारीकृत्य’..........

- सैनिकः शत्रुं लक्षीकृत्य शूलं क्षिप्तवान् ।

’लक्ष्यीकृत्य’............

- भोः, दीपं प्रज्वाल्य उपविश ।

क्त्वाप्रत्ययः

- सा गीतं गात्वा देवं नमस्कृतवती ।

'गीत्वा'............

- पाचकः अन्नं परिविष्य/परिवेष्य गतः ।
- मन्त्री सैनिकान् आज्ञप्य निर्गतवान् ।

'आज्ञाप्य'................

त्त्वाप्रत्ययः

- एतत् तस्मै प्रतिदत्त्वा आगच्छतु ।

’प्रतिदाय’..........

- आरक्षकं दृष्ट्वा चोरः निगूह्य स्थितवान् ।

’निलीय’..../आत्मानं निगूह्य.........

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- अर्जुनः भगवतः विराट्-रूपं दृष्टवान् ।

'विराड्रूपम्'........

अशुद्धम्	शुद्धम्
षट्-अधिकेषु	षडधिकेषु
तत्-अनन्तरम्	तदनन्तरम्
सम्पत्-विनियोगः	सम्पद्विनियोगः
विपत्-भीतिः	विपद्भीतिः
भगवत्-भक्तिः	भगवद्भक्तिः
त्वक्-विमोचनम्	त्वग्विमोचनम्
भिषक्-वरः	भिषग्वरः
दिक्-भ्रमः	दिग्भ्रमः

समासः

- कक्ष्यायां षड्सप्ततिः जनाः सन्ति ।

’षत्-सप्ततिः’............

अशुद्धम्	शुद्धम्
सद्-कीर्तिः	सत्कीर्तिः
विराड्-स्वरूपम्	विराट्-स्वरूपम्
ऋत्विग्-प्रमुखः	ऋत्विक्प्रमुखः

vyoma ॥वाचं धेनुमुपासीत॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- सार्ध एकादशवादने मम विद्यालयस्य आरम्भः

’सार्धैकादशवादने’…………..

- रघुः मृण्मयेन पात्रेण कौत्साय अर्घ्यं दत्तवान् ।

’मृन्मयेन’………

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥
Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- रमेशः संशोधन तथा अभिवृद्धिविभागे कार्यं करोति ।

’संशोधनाभिवृद्धिविभागे’...............

- मासपर्यन्तम् एतत् कार्यं समाप्तं भविष्यति ।

’मासाभ्यन्तरे’..........

समासः

- बालकः मातरं न उक्त्वा विद्यालयं गतवान् ।

’अनुक्त्वा’..........

- कटम् इदानीं पुटी न करोतु ।

’न पुटीकरोतु’.............

समासः

- शास्त्रीमहोदयः अद्य अस्माकं गृहम् आगच्छति ।

’शास्त्रिमहोदयः’..........

- महात्मागान्धिवर्येण श्रेष्ठः आचारः दर्शितः ।

’महात्मगान्धिवर्येण’............/’महात्मना गान्धिवर्येण’......

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥ Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- रमाकान्तः शास्त्रीपरीक्षाम् उत्तीर्णः अस्ति ।

'शास्त्रिपरीक्षाम्'................

- संस्कृतस्य केवलेन महिमावर्णनेन न किमपि प्रयोजनम् ।

'महिमवर्णनेन'..........

समासः

- अद्य संस्कृतछात्राः नाटकं प्रदर्शयन्ति ।

'संस्कृतच्छात्राः'..................

- सीतायाः पतये मया धनं दत्तम् ।

'पत्ये'............

vyoma ॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥
Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- सीतापत्ये मया धनं दातव्यम् ।

’सीतापतये’................

- त्रिविक्रमः मध्यरात्रौ भूमौ सञ्चरति स्म ।

’मध्यरात्रे’...........

vyoma ॥वाचं धेनुमुपासीत॥
Saṃskṛtam · Value Education · Technology

समासः

- नवरात्र्युत्सवदिने सर्वे आनन्दम् अनुभवन्ति ।

’नवरात्रोत्सवदिने’..............

- अहश्च रात्रिश्च इति विग्रहे अहोरात्रम् इति रूपम् ।

’अहोरात्रः’...........

समासः

- राष्ट्रनायकः गान्धिवर्यः पथप्रदर्शकः आसीत् ।

’पथिप्रदर्शकः’............/’मार्गप्रदर्शकः’............

- भवता महदुपकारःअनुष्ठितः ।

’महोपकारः’.........../’महान् उपकारः............

QUESTIONS/DOUBTS?

Email us @

sanskritfromhome@vyomalabs.in

For downloading course-materials, login @
www.sanskritfromhome.in

Subscribe to our youtube channel @
vyoma-samskrta-pathasala

Buy our Samskrita-learning products @
www.digitalsanskritguru.com

Support our cause for Samskrita-Samskriti @
www.vyomalabs.in

॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥

Saṃskṛtam · Value Education · Technology

© All the content in this presentation is the intellectual property of Vyoma Linguistic Labs Foundation.

All materials shared in our website are purely for the purpose of personal study.

Replication/reuse in any form without written permission from the organisation is prohibited.